

CYFARFOD	Cabinet Cyngor Gwynedd
DYDDIAD	17 Ionawr 2017
AELOD CABINET	Y Cyngorydd Gareth Thomas
SWYDDOG	Arwyn Thomas
TEITL YR EITEM	Adolygu darpariaeth addysg cynradd dalgylch Bangor

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Pwrpas yr adroddiad hwn yw gofyn am yr hawl i gychwyn trafodaethau lleol yn unol a'r adroddiad ynglyn ag adolygu darpariaeth addysg gynradd ym Mangor.

Barn yr Aelodau Lleol:

Sylwadau'r Aelodau i ddilyn.

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Cyngor Gwynedd wedi derbyn cymeradwyaeth ar gyfer 6 prosiect o fewn Band A Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif. Disgwylir bydd pob un yn cael eu cwblhau ar amser. Mae'r Llywodraeth yn ogystal wedi hysbysu Awdurdodau Lleol ynglŷn â'u capasiti i gyflawni prosiectau ychwanegol oddi mewn Band A (h.y. cyn diwedd Mawrth 2019).
- 1.2 Mae'r Adran Addysg wedi adnabod Bangor fel dalgylch sydd angen sylw brys oherwydd nifer o ffactorau yn ymwneud â phryderon am addysg gynradd yn yr ardal ers rhai blynyddoedd.
- 1.3 Yn Rhagfyr 2014 derbyniwyd llythyr oddi wrth Lywodraeth Cymru yn gofyn am fanylion (amlinellol) cryno a chost prosiectau strategol yn ein hardal oedd angen eu cwblhau o fewn amserlen Band B ar gyfer Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif. Bydd cyfnod Band B yn rhedeg rhwng 2019-24. Adnabuwyd dalgylch Bangor fel dalgylch a fyddai'n derbyn ystyriaeth pryd y byddai'r Awdurdod yn paratoi ceisiadau i'r dyfodol.
- 1.4 Mae sefyllfa ysgolion Bangor, yn arbennig yr ysgolion cynradd yn ardaloedd Penrhosgarnedd a Choed Mawr, wedi newid yn ddiweddar ac wedi codi pryder yn lleol ac yn yr Adran Addysg.
- 1.5 Mae 2 ysgol gynradd yn ardal Penrhosgarnedd dros gapasiti. Ym mis Medi 2016, roedd Ysgol Y Faenol 20 dros gapasiti ac Ysgol Y Garnedd 106 dros gapasiti.
- 1.6 Mae datblygiad tai newydd yn Goetre Uchaf, Penrhosgarnedd yn golygu bydd 245 o anheddau yn cael eu hadeiladu gydag amcangyfrif y bydd dros 90 o blant oed cynradd a 70 oed uwchradd yn byw ynddynt.
- 1.7 Yn sgil yr heriau a restrwyd uchod, mae'r Adran Addysg o'r farn fod angen cychwyn trafod dyfodol darpariaeth addysg gynradd ym Mangor yn fuan gan fyddai oedi tan gyfnod Band B (2019-24) yn gallu arwain at sefyllfa argyfyngus mewn rhai o ysgolion y dalgylch.

2. RHESYMAU DROS YSTYRIED Y PENDERFYNIAD

2.1 Cynnydd ym mhoblogaeth disgyblion a niferoedd presennol mewn ysgolion

- 2.1.1 Mae datblygiad tai newydd yn Goetre Uchaf, Penrhosgarnedd yn golygu bydd 245 o anheddau yn cael eu hadeiladu gydag amcangyfrif y bydd o dros 90 o blant oed cynradd a 70 oed uwchradd yn byw ynddynt.
- 2.1.2 Y ddwy ysgol gynradd agosaf i Goetre Uchaf ydi Ysgol Y Faenol ac Ysgol Y Garnedd. Gan fod amcangyfrif y bydd y datblygiad tai yn golygu dros 90 o blant oed cynradd ychwanegol yn yr ardal, bydd mwy o bwysau ar gynhwysedd y 2 ysgol leol i dderbyn plant. Mae'r dwy ysgol yn barod yn sylweddol dros gapasiti, gyda Ysgol Y Faenol 20 ac Ysgol Y Garnedd 106 dros gapasiti.
- 2.1.3 Mae digon o gapasiti yn y 2 ysgol uwchradd ar gyfer unrhyw blant ychwanegol fydd yn byw yn y tai newydd.
- 2.1.4 Mae'r datblygwr wedi ymrwymo i gyfrannu £1,115,387 tuag at ddatblygu darpariaeth gynradd ychwanegol yn yr ardal fel ymateb i'r cynnydd yn yr angen am lefydd oherwydd y tai ychwanegol. Bydd angen i unrhyw ddarpariaeth gynradd newydd ymateb i'r angen am y llefydd ychwanegol yma.
- 2.1.5 Mae dwy ysgol gynradd gyda niferoedd isel o ddisgyblion, sef Ysgol Coed Mawr (25) ac Ysgol Glanadda (50).
- 2.1.6 Mae pryderon na fydd capasiti o 210 (heb feithrin) yn ddigonol ar gyfer Ysgol Glancegin.
- 2.1.7 Mae'r tabl isod yn dangos capasiti pob ysgol gynradd a niferoedd disgyblion yn Medi 2016.

	Niferoedd Medi 2016	Capasiti	% llefydd gweigion
Ysgol y Garnedd	316	210	0%
Ysgol y Faenol	206	186	0%
Ysgol Cae Top	210	210	0%
Ysgol Babanod Coed Mawr	25	56	55%
Ysgol Glanadda	50	81	38%
Ysgol Hiracl	138	186	26%
Ysgol Llandygai	133	157	15%
Ysgol Ein Harglwyddes	120	113	0%
Ysgol Glancegin	204	210*	3%

*capasiti o Medi 2017 ymlaen

2.2 Niferoedd disgyblion a llefydd gweigion (uwchradd)

- 2.2.1 Fel y gwelir o'r tabl isod roedd 1,213 o ddisgyblion yn mynychu Ysgol Friars a 465 yn mynychu Ysgol Tryfan yn Medi 2016.

	Niferoedd Medi 2016	Capasiti	% llefydd gweigion
Ysgol Friars	1,213	1,328	9%
Ysgol Tryfan	465	628	26%

- 2.2.2 Dros y 5 mlynedd diwethaf, ar gyfartaledd, trosglwyddwyd 63% o ddisgyblion holl ysgolion cynradd Bangor i Ysgol Friars gyda 34% yn trosglwyddo i Ysgol Tryfan.
- 2.2.3 Yn ogystal dros y 5 mlynedd diwethaf, ar gyfartaledd, roedd dros 80% o ddisgyblion ysgolion Glanadda, Y Faenol, Cae Top ac Ein Harglwyddes yn trosglwyddo i Ysgol Friars tra bod dros 80% o ddisgyblion Ysgol Y Garnedd yn trosglwyddo i Ysgol Tryfan. O'r 3 ysgol arall roedd rhwng 54-66% yn trosglwyddo i Ysgol Friars.

2.3 Cyflwr

Ar y cyfan, mae cyflwr ysgolion dalgylch Bangor yn weddol ac wedi eu categorio yn A neu B. Serch hynny mae arolygiad diweddar o gyflwr ac addasrwydd Ysgol Y Garnedd gan gwmni 'Faithful & Gould' ar ran Llywodraeth Cymru, yn datgan fod angen gwaith gwella sylweddol er mwyn codi safon cyflwr yr ysgol hwnnw o C- i B.

2.4 Safonau addysg

- 2.4.1 Mae recriwtio i swydd Pennaeth yn ysgolion Coed Mawr a Glanadda wedi profi'n eithriadol o heriol ac mae hynny wedi creu ansefydlogrwydd dros nifer o flynyddoedd. Ar hyn o bryd mae trefniant rhan amser, dros dro mewn lle hyd ddiwedd y flwyddyn academaidd hon.
- 2.4.2 Mae Ysgol Coed Mawr wedi ei gategoreiddio'n oren ac Ysgol Glanadda yn goch yng nghategoreiddio perfformiad gan Lywodraeth Cymru am 2015. Yn ychwanegol, derbyniodd Ysgol Glanadda 'anfodhaol' am ei rhagolygon gwella'r ysgol yn dilyn arolygiad Estyn yn 2013. Yn dilyn arolygiad dilynol yn 2014 dyfarnwyd fod:
'Ysgol Glanadda wedi gwneud digon o gynnydd mewn perthynas â'r argymhellion yn dilyn yr arolygiad craidd yn Chwefror 2013. O ganlyniad, mae Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru yn tynnu Ysgol Glanadda oddi ar y rhestr o ysgolion y mae angen gwelliant sylweddol arnynt.'
- 2.4.3 Bu i Ysgol Babanod Coed Mawr dderbyn barnau 'digonol' yn hei arolwg Estyn yn 2015. Yn dilyn ymweliad monitro dilynol Estyn yn 2016 nodwyd bod:
'Ysgol Babanod Coed Mawr wedi gwneud cynnydd da o ran y materion allweddol ar gyfer gweithredu yn dilyn ymweliad Estyn yn Mehefin 2016. Byddwn yn awr yn tynnu enw'r ysgol oddi ar y rhestr o ysgolion y mae angen iddynt gael eu monitro gan Estyn. Ni fydd mwy o ymweliadau monitro gan Estyn mewn perthynas â'r arolygiad hwn.'
- 2.4.4 Roedd pob ysgol arall ym Mangor wedi derbyn 'da' neu 'digonol' yn dilyn eu harolygon Estyn diweddaraf. Mi fydd unrhyw ddatblygiad cynradd newydd yn anelu i godi safonau addysgol yn yr ardal.

2.5 Anghenion Dysgu Ychwanegol

- 2.5.1 Mae Adolygiad Strategol Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad Gwynedd ac Ynys Môn yn nodi'r angen am ganolfannau i wella adnoddau ar gyfer plant gydag anhwylderau llefaredd, iaith a chyfathrebu a'r rhai gydag anhwylderau cyfathrebu cymdeithasol.
- 2.5.2 Mae Canolfannau Anhwylder Iaith yn cynnig darpariaeth sydd yn ffocysu ar anhwylderau iaith benodol, ble mae agweddau o ddealltwriaeth, mynegiant, lleferydd a chof tymor byr disgybl yn parhau i ddatblygu mewn modd problemus er gallu di-iaith addas.
- 2.5.3 Mae Canolfannau Cyfathrebu Cymdeithasol yn ddarpariaeth sydd yn ffocysu ar anawsterau gyda defnydd cymdeithasol o iaith, sgiliau rhyngweithio a chyfathrebu, anghenion

ymddygiadol sydd yn deillio o anawsterau cyfathrebu cymdeithasol a dealltwriaeth sefyllfaoedd cymdeithasol. Mae'r ddarpariaeth yn addas ar gyfer plant sydd ag anghenion o'r math yma (h.y. nid o reidrwydd a diagnosis o Anhwylder Sbectrwm Awtistiaeth).

3. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

3.1 Cais am arian Llywodraeth Cymru

- 3.1.1 Fel rhan o Band A Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif mae'r Cyngor eisoes wedi sicrhau cyfraniad o £2,555,000 gan Lywodraeth Cymru tuag at adeiladu ysgol newydd ar gyfer 240 (yn cynnwys 30 lle meithrin) o ddisgyblion ym Maesgeirchen yn lle'r Ysgol Glancegin presennol. Rhagwelir bydd y gwaith adeiladu wedi ei gwblhau ar gyfer tymor yr Hydref 2017.
- 3.1.2 Cyflwynwyd cais ym mis Medi am £12,730,000 gan ofyn am gyfraniad o £6,365,000 gan y Llywodraeth. Cymeradwywyd y cais hwn mewn egwyddor ym mis Hydref 2016. Bydd cyfraniad Cyngor Gwynedd wedi ei gwrdd trwy gyfraniad £1,115,387 gan gwmni Redrow (datblygiad Goetre Uchaf), £4,500,000 o arian Cynllun Rheoli Asedau, ac unrhyw dderbyniadau o werthu safleoedd hyd at £749,613.
- 3.1.3 Bydd angen cyflwyno achos fusnes (model busnes 5 achos) llwyddiannus er mwyn sicrhau cyfraniad Llywodraeth Cymru.

3.2 Amserlen gwario cyfraniad Llywodraeth Cymru

Gwyddom fod nifer sylweddol o opsiynau posib ar gyfer dyfodol addysg plant ym Mangor a bydd yr opsiwn ffafriedig yn dod i'r amlwg wrth i'r drafodaeth fynd rhagddi. Gwyddom hefyd fod yn rhaid cwblhau gwario arian grant Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif y Llywodraeth erbyn Mawrth 2019. Golyga hyn fod angen gwario £6,365,000 mewn ychydig dros ddwy flynedd o amser sy'n amserlen heriol iawn. Os am gyrraedd y nôd yma, does dim dewis ond cychwyn ar y gwaith yn syth, gyfochrog â'r drafodaeth ar yr opsiynau addysgol.

Gwyddom i sicrwydd na allwn barhau yn y tymor canolig i addysgu plant yn adeilad presennol Ysgol Y Garnedd oherwydd nad yw'n ddigon o faint i ymdopi â'r niferoedd plant presennol hab son am allu cartrefu unrhyw blant ychwanegol a ddaw i fyw i'r ddinas yn sgil y datblygiadau tai arfaethedig.

Gwyddom hefyd fod angen cryn waith i ddelio gydag ambell ddosbarth is-safonol ar safle Ysgol Y Faenol yn ogystal â'r angen i wella diogelwch y fynedfa bresennol i'r safle.

Nid yw'r drafodaeth ar opsiynau addysgol yn debygol o effeithio ar y ddau ofyn uchod ac felly gallwn gychwyn ar y gwaith dylunio yn syth heb fod yn rhagfarnu ar ganlyniad y trafodaethau yn lleol. Mae pa bynnag fodel neu opsiynau a ddaw i'r amlwg yn debygol iawn o orfod cynnwys adeiladau ysgol ar gyfer plant sydd ar hyn o bryd yn safleoedd Ysgol Y Garnedd ac Ysgol Y Faenol ac felly, er mwyn lleihau'r risg o golli'r arian grant, bydd rhaid symud ymlaen yn ddi oed gyda'r gwaith dylunio ar gyfer y ddwy safle yma.

3.3 Strategaethau Addysg

Mae Cyngor Gwynedd wedi creu 2 ddogfen strategol yn y blynyddoedd diweddar yn amlinellu cyfeiriad strategol ar gyfer addysg yn y sir. Byddwn yn defnyddio'r strategaethau hyn yn ogystal â'r materion sydd wedi eu hadnabod yn lleol fel sail ein trafodaethau.

3.3.1 Strategaeth '*Addysg Gynradd 'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd*' sydd yn gosod gweledigaeth, amcanion ac egwyddorion clir ar gyfer y gwaith o adolygu trefniadaeth ysgolion y sir. Prif amcanion y strategaeth yw i:

- Gynnig y profiadau a'r cyfleoedd gorau posibl i blant y sir drwy sicrhau dosbarthiadau o faint addas ac arweinyddiaeth o ansawdd uchel yn ein hysgolion;
- Anelu i hyrwyddo a chryfhau'r iaith Gymraeg fel cyfrwng addysgol a chymdeithasol wrth roi cynigion newydd yn eu lle ar gyfer addysg gynradd y Sir;
- Ymateb i anghenion a chyfleon yn y gyfundrefn addysg gynradd bresennol drwy fod yn rhagweithiol a chreadigol, gan weithio ar y cyd gydag eraill tuag at gynllun hir dymor fydd yn gynaliadwy ac ymarferol;
- Gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael – yn ddynol, technolegol, ariannol – fel bod plant yn cael y budd mwyaf o wariant y sir ar addysg;
- Creu amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant ac athrawon y sir drwy wella cyfleusterau ac adeiladau;
- Datblygu ein hysgolion i fod yn sefydliadau sy'n ganolbwynt i weithgareddau cymunedol.

3.3.2 '*Rhaglen Strategol - Tuag at 2025*' sy'n creu sylfaen strategol i osod cyfeiriad i ddatblygiadau ym maes addysg a hyfforddiant yng Ngwynedd. Prif amcanion y strategaeth yma yw i:

- Gynnig y profiadau dysgu gorau posibl - a hynny i holl ddysgwyr y sir, gan sicrhau cwricwlwm cyffrous ac eang, yn ogystal â'r cwricwlwm allgyrsiol, sy'n eu hysgogi i ddysgu a deall ac yn arwain at wella safonau, gan wneud y defnydd gorau posibl o Dechnoleg Gwybodaeth;
- Hyrwyddo a chefnogi iechyd corfforol a lles emosiynol plant a phobl ifanc - gan sicrhau bod y prif sefydliadau addysg a hyfforddiant yn y sir yn chwaraewyr allweddol wrth gynllunio a chyflwyno gwasanaethau integredig i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd;
- Paratoi pobl ifanc ar gyfer y byd gwaith, gan wneud yn sicr eu bod yn cael eu harfogi efo'r mathau cywir o sgiliau ar gyfer cyflogaeth, yn enwedig o fewn yr economi leol;
- Creu amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant, pobl ifanc ac athrawon y sir, a hynny yn bennaf drwy wella cyfleusterau ac adeiladau, a sicrhau bod ysgolion wedi'u cyflunio i ymateb i'r newid yn arferion prosesau addysgu a dysgu cyfoes, yn enwedig wrth ddefnyddio Technoleg Gwybodaeth;
- Datblygu sefydliadau addysgol o'r math cywir (cynradd ac uwchradd) i fod yn rhai sy'n ganolbwynt i wasanaethau cyhoeddus a chymunedol lle'n briodol - a chyfoethogi profiadau i blant a phobl ifanc wrth iddynt ddod yn rhan o sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau i'r gymuned ehangach;
- Cryfhau'r iaith Gymraeg - fel cyfrwng addysgol a chymdeithasol - a galluogi plant a phobl ifanc gael mynediad at addysg a hyfforddiant dwyieithog.

3.4 Datblygiadau i'r dyfodol

- 3.4.1 Ers i gais cynllunio Pen y Ffridd, Bangor gael ei wrthod gan Bwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd mae'r datblygwr wedi apelio yn erbyn y penderfyniad ac mae Llywodraeth Cymru yn ystyried yr apêl. Os fydd y penderfyniad yn cael ei wrthdroi yna bydd angen darganfod lle ychwanegol ar gyfer rhyw 146 o blant oed cynradd a 113 uwchradd.
- 3.4.2 Mae digon o le yn y 2 ysgol uwchradd ar gyfer plant ychwanegol ond bydd angen edrych ar ddarganfod lle i unrhyw blant oed cynradd yn ysgolion cyfagos i'r datblygiad. Er mwyn gwneud hyn bydd angen ystyried y mater wrth drafod anghenion yr ardal i'r dyfodol.
- 3.4.3 Mae'r datblygwr wedi ymrwymo i gyfraniad o £907,018 tuag at ddatblygu darpariaeth gynradd ychwanegol yn yr ardal os bydd y datblygiad yn mynd yn ei flaen.

4. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 4.1 Os bydd y Cabinet yn caniatáu i'r Aelod Cabinet symud ymlaen i gychwyn trafodaethau lleol ar adolygu darpariaeth addysg gynradd ym Mangor, y cam nesaf fydd sefydlu Pwyllgor Adolygu Dalgylch (PAD) i adnabod a thrafod opsiynau gan gytuno ar opsiwn ffafredig fydd yn ymateb i anghenion addysg ar gyfer yr ardal i'r dyfodol.
- 4.2 O ganlyniad i'r trafodaethau lleol, creu a chyflwyno cam cyntaf achos fusnes (SOC) i Lywodraeth Cymru er mwyn cael eu cymeradwyaeth nhw i'r achos strategol dros newid a'r opsiwn ffafredig fyddwn yn argymhell i ymgynghori arno. Os yn llwyddiannus, bydd hyn yn caniatáu inni symud ymlaen i'r cam nesaf o greu achos fusnes terfynol, yn dilyn ymgynghori, er mwyn sicrhau cyfraniad £6,365,000 gan Lywodraeth Cymru.
- 4.3 Yn dilyn cynnal trafodaethau lleol, dychwelyd i'r Cabinet i ofyn caniatâd i symud ymlaen gan gynnwys caniatad i gynnal unrhyw broses statudol, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion 006/2013, yn ôl yr angen.

Rhaglen waith

Dyddiad	Gwaith
Chwefror – Mai 2017	Cynnal cyfres o gyfarfodydd Panel Adolygu Dalgylch. Pwrpas y cyfarfodydd hyn fydd i - gytuno cylch gorchwyl, strategaeth ac amcanion, gwybodaeth ysgolion, proses, cyfathrebu, trafod opsiynau, gwerthuso opsiynau, asesiad ardrawiad, cytuno opsiwn ffafredig
Mawrth - Mai 2017	Paratoi a chyflwyno Cais SOC (cais amlinell strategol)
Gorffennaf 2017	Cabinet - Adrodd yn ôl i'r Cabinet, yn dilyn adborth lleol, i ofyn caniatâd i symud ymlaen gan gynnwys caniatad i gynnal unrhyw broses statudol, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion 006/2013, yn ôl yr angen.

5. BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Prif Weithredwr:

Mae'r achos dros adolygu'r ddarpariaeth yn amlwg iawn gyda materion fel niferoedd yn awr ac i'r dyfodol a safonau addysg yn teilyngu'r sylw pennaf. Dechrau proses yw hyn, wrth gwrs, ac

mae ffordd bell i fynd eto cyn bod unrhyw beth yn medru cael ei wireddu ond mae'n bwysig cychwyn trafodaethau lleol mor fuan a phosib.

Y Swyddog Monitro:

Nodi'r mae cychwyn ar broses o drafodaethau lleol sydd ger bron, ac felly nid oes sylw penodol o ochr priodoldeb. Fodd bynnag dylid nodi fod trefn statudol i'w ddilyn wrth i'r broses ddatblygu.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwy'n croesawu'r ymdrech i gynllunio ymlaen llaw er mwyn cryfhau'r ddarpariaeth addysg ym Mangor, gan ragweld datblygiadau yn y dyfodol.